

Nooit meer witte lakens

BRON: www.8weekly.nl, 7 mei 2015

De bevrijding van Dachau

door: André van Dijk

Vitamine L (literatuur) en vitamine T (toekomst), dat is volgens Nico Rost wat hem op de been houdt in concentratiekamp Dachau. Veel lezen en nadenken over de toekomst, terwijl om hem heen de situatie steeds gruwelijker wordt en de doden niet meer te tellen zijn.

Het dagboek dat communist en verzetsman Nico Rost in Dachau bijhield is een indringend verslag van een periode vol verschrikkingen, geschreven door een man die opmerkelijk genoeg het goede gescheiden wist te houden van het kwade. Zijn onwrikbare liefde voor de Duitse cultuur bleef overeind in een wereld waar alles wat Duits was werd vervloekt en verafschuwde. De standvastigheid waarmee hij Luther, Goethe en Hölderlin wist te isoleren van zijn dagelijkse werkelijkheid sterkte zijn geloof in de mensheid, in het leven na de oorlog en buiten het kamp.

Verzuiling

Als doorgewinterd communist viel er ook veel te verwachten als de nazi's eenmaal zouden zijn verslagen. In de nasleep van de Russische revolutie was het internationale communisme bepalend geworden in de strijd tegen het fascisme, met de Spaanse Burgeroorlog in 1936 als legitieme proeftuin. Rost woonde in

Berlijn en maakte de opkomst van de bruinhemden aan den lijve mee. Zijn werk bestond uit het vertalen van Duitse literatuur, onder anderen Döbblin, Roth, Fallada, en hij was steeds meer actief in de, inmiddels ondergrondse, communistische beweging. Dat leidde in 1943 tot zijn arrestatie en deportatie naar concentratiekamp Dachau.

Wat als eerste opvalt in de beschreven dagen van Rost is de diepgewortelde verzuiling tussen de gevangenen. Naast de verschillende nationaliteiten zijn de mensen in het kamp ook georganiseerd rondom ideologie en religie. De communisten praten met de sociaaldemocraten maar het wantrouwen om na de oorlog samen de ideale heilstaat op te bouwen is te groot. Ook tussen protestanten en katholieken is het moeizaam communiceren. Er is een intellectuele uitwisseling, die mede door de slechte omstandigheden wordt gestimuleerd, maar men blijft verankerd in de eigen zuil.

Humanistisch ideaal

Rost wekt de indruk daar aan voorbij te willen gaan. Door een langdurige verblijf in de ziekenbarak weet hij de hand te leggen op de meest uiteenlopende boeken waarmee hij zijn leeshonger kan stillen en de barre omstandigheden even kan vergeten. Vooral de

Duitse romantici als Goethe en Schiller krijgen voor hem een nieuwe betekenis als hij de ‘verwerkelijking van het humanistische ideaal’ in hun werken herontdekt. ‘Kan ik me in deze gevaarlijke uren – die misschien onze laatste zijn – waardiger en intensiever met het Leven bezighouden?’

Het hoogdravende in zijn teksten neigt soms naar een overdreven moraliteit, vooral als hij tussen neus en lippen door noteert dat een Duitse medegevangene meer had kunnen doen om tegenwicht te bieden door, mede om te bewijzen dat hij geen nazi was, in Nederland de antifascisten te helpen. Dat uitgekristalliseerde goed/fout-denken is begrijpelijk in die tijd en onder dergelijke omstandigheden, maar het is opvallend dat juist de ‘humanistische’ Rost dit in zijn dagboek benadrukt.

Witte lakens

In die vergeestelijkte wereld is het contrast met de dagelijkse wreedheid erg groot. Er vinden executies plaats, er zijn transporten naar de vernietigingskampen in Polen en iedereen is op de hoogte van de medische experimenten die op de gevangenen uitgevoerd worden. Als in de laatste maanden voor de bevrijding vlektyfus uitbreekt, is het dodental niet meer bij te houden en stapelen de lijken onder witte lakens zich op tussen de barakken. ‘Me voorgenomen later thuis nooit meer witte lakens te gebruiken. Ik ga geruite lakens kopen (...)’ noteert Rost gedecideerd.

In deze hel op aarde weet hij zich moeizaam staande te houden en besluit, als hij overleeft, met dit dagboek een monument voor zijn overleden medegevangenen op te richten. ‘Ik wil blijven leven – om hen te laten herleven’. Dat monument is er gekomen in deze indrukwekkende beschrijving, om te blijven herinneren.